

Adroddiad Cau'r Prosiect Dynodiadau Iaith

Llio Mai Dafydd (Rheolwr Prosiect)

Cyflwynir yr adroddiad hwn fel ag yr oedd pan gafodd ei ysgrifennu fis Mehefin 2023 gyda diweddariad ychwanegol ar y diwedd.

Adran Gwasanaethau Corfforaethol

Blaenoriaeth Gwella 5 – Hybu Defnydd o'r Gymraeg o fewn Gwasanaethau'r Cyngor

1 Pwrpas

- 1.1 Mae Cyngor Gwynedd wedi bod ar flaen y gad o ran sicrhau bod gwasanaethau i drigolion ar gael drwy gyfrwng y Gymraeg, gan ein bod yn gweithredu'n fewnol drwy gyfrwng y Gymraeg. Mae'n waith parhaus i Hybu'r Defnydd o'r Gymraeg o fewn Gwasanaethau'r Cyngor, ac rydym yn ymwybodol bod angen parhau i gynnal sgiliau iaith ein staff.
- 1.2 Yn ogystal â hynny, gosodir gofynion statudol ar y Cyngor i weithredu a sicrhau gwasanaethau Cymraeg drwy Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011 a Safonau'r Gymraeg (Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Mae'r Safonau hyn yn gosod nifer o ddyletswyddau ar y Cyngor o ran cofnodi sgiliau iaith staff ac asesu anghenion ieithyddol swyddi.
- 1.3 I sicrhau hyn, mae Polisi Iaith Cyngor Gwynedd hefyd yn nodi bod angen i weithwyr y Cyngor 'gynllunio a darparu er mwyn sicrhau bod pob gwasanaeth yn ateb angen y boblogaeth leol o safbwynt ieithyddol' a 'sicrhau bod dewis iaith y defnyddiwr yn cael ei nodi a'i barchu bob amser'.
- 1.4 Mae'r prosiect hwn yn cyfrannu at brif nod y flaenoriaeth trwy edrych yn benodol ar ofynion ieithyddol ein swyddi a'u haddasu ble bo angen, yn ogystal â'r unigolion sydd yn y swyddi hynny er mwyn sicrhau ein bod yn parhau i gynnig y gwasanaeth gorau i'r trigolion drwy gyfrwng y Gymraeg. Ochr yn ochr â hynny, sicheir bod y gefnogaeth ar gael ac yn cael ei chynnig yn amserol a phriodol i'r sawl sydd angen, neu eisiau, codi safon ei Gymraeg i gwrdd â'r gofynion ieithyddol a nodir ar Fanylion Person eu swydd. Nodir hynny hefyd ym Mholisi Iaith y Cyngor o dan 11.11 - '[mae'n] ofynnol i staff y Cyngor allu cyfathrebu'n effeithiol yn y Gymraeg a'r Saesneg hyd at safon sy'n briodol ac er mwyn gallu cyflawni eu dyletswyddau'n llawn'.
- 1.5 Rhoddwyd y prosiect hwn ar waith er mwyn edrych ar ddwy agwedd yn benodol:
 1. Adolygu gofynion ieithyddol ein swyddi a'u haddasu ble bo angen er mwyn sicrhau bod unrhyw un a gyflogir o'r newydd yn cael eu penodi ar sail gofynion ieithyddol realistig a phriodol o ystyried gofynion cyffredinol y swydd
 2. Sicrhau bod staff cyfredol y Cyngor yn derbyn y gefnogaeth angenrheidiol i ddatblygu eu sgiliau neu ddysgu Cymraeg er mwyn cyrraedd Dynodiadau Iaith eu swydd. Hefyd sicrhau bod cefnogaeth i aelodau o staff sydd eisoes

yn gweithredu'n unol â Dynodiadau Iaith eu swydd neu uwch gadw'r safon a datblygu ymhellach.

2 Cefndir

- 2.1 Yn 2015 penderfynodd y Pwyllgor Iaith edrych ar y drefn o gofnodi sgiliau iaith staff, mewn paratoad ar gyfer dyfodiad y Safonau Iaith yn 2016 ac mewn ymdrech i gael gwell dealltwriaeth o union lefel sgiliau staff, yn hytrach na dim ond gallu neu beidio i siarad Cymraeg.
- 2.2 Ym mis Ionawr 2016 gwnaethpwyd penderfyniad bod angen yn gyntaf adolygu gofynion ac amodau iaith swyddi'r Cyngor er mwyn gosod gofynion realistig ochr-yn-ochr â dyletswyddau'r swydd. Er enghraifft:
 - **Athro/Athrawes:** Cadwyd y gofynion ar y lefel uchaf oherwydd natur y swydd.
 - **Cymhorthydd Hamdden:** Cadwyd y gofynion siarad a gwrando yn uchel er mwyn adlewyrchu pwysigrwydd sgiliau llafar yn y swydd ond gostyngwyd y gofynion ysgrifennu gan nad oes angen i gymhorthydd hamdden ysgrifennu adroddiadau, cofnodion ac ati.
- 2.3 Yn 2017 dechreuwyd ail ran y prosiect, sef cofnodi sgiliau iaith staff a sicrhau bod cefnogaeth ar gael i aelodau cyfredol o staff naill ai gadw safon eu sgiliau Cymraeg neu gyrraedd gofynion iaith eu swydd os oedd bwch yn bodoli.
- 2.4 Dechreuwyd trwy redeg peilot gydag adran Ymgynghoriaeth Gwynedd yn niwedd 2017. Roedd hyn yn rhannol oherwydd anghenion yr Adran, a hefyd oherwydd eu hawydd i gydweithio. Un o'r gwersi pwysicaf a ddysgwyd o'r peilot yw pwysigrwydd cyfarfod Penaethiaid a Rheolwyr, a'u cynnwys yn y broses o'r dechrau un. Yn ogystal â hynny, roedd bod yr adran a'r rheolwyr yn cymryd perchnogaeth o'r gwaith yn hanfodol bwysig i lwyddiant y prosiect.
- 2.5 Sefydlwyd Bwrdd Prosiect i gadw golwg ar y gwaith. Gan fod y prosiect yn galw am edrych ar swyddi (asesu anghenion a'r broses recriwtio), pobl (penodi ac asesu sgiliau) a hyfforddiant, penderfynwyd y byddai'r Bwrdd Prosiect yn cynnwys cynrychiolwyr o wahanol wasanaethau a fyddai'n cyfrannu at yr elfennau hyn, e.e. y gwasanaeth Adnoddau Dynol a'r gwasanaeth Cefnogol.

3 Trosolwg o waith y prosiect

- 3.1 O ddiwedd 2018 ymlaen, dechreuwyd ar weithredu'r prosiect gyda phrif adrannau eraill y Cyngor. Gwnaed hyn trwy gysylltu gyda Phenaethiaid a Rheolwyr.
- 3.2 Yn ogystal â phrif adrannau'r Cyngor, mae gwaith hefyd wedi'i wneud i gasglu asesuadau iaith ac i ddatblygu sgiliau iaith staff Byw'n Iach. Er nad oes ymdrech penodol wedi'i wneud i weithredu'r prosiect gyda'r sefydliadau sy'n cael eu lletya gan Gyngor Gwynedd, e.e. Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru, Uchelgais

Economaidd Gogledd Cymru a GwE, mae modd iddynt hwythau gwblhau'r holiadur hunanasesu iaith, ac mae cefnogaeth ar gael iddynt ar gais. Mae gwaith hefyd wedi digwydd i gasglu asesiadau iaith gan staff Ysgolion, fydd yn derbyn sylw pellach yn sgil Cynllun Strategol y Gymraeg Mewn Addysg.

- 3.3. Er mwyn hwyluso'r gwaith o gasglu gwybodaeth am sgiliau iaith staff, datblygwyd yr [holiadur hunanasesu iaith](#) a dechreuwyd ei ddefnyddio o 2019 ymlaen. Mae'r holiadur yn gofyn i unigolyn sgorio ei allu i wneud amrywiaeth o dasgau trwy gyfrwng y Gymraeg. Yn seiliedig ar yr atebion, mae'r holiadur yn darparu lefel iaith ar y diwedd. Mae hefyd yn gyfle i staff nodi eu hyder wrth ddefnyddio'r Gymraeg, i nodi a oes unrhyw beth y gall y Cyngor ei wneud i'w cynorthwyo i ddefnyddio mwy o Gymraeg yn eu gwaith, ac yn rhoi'r cyfle iddynt nodi unrhyw angen am hyfforddiant.

Mae'r holiadur wedi'i leoli ar system Hunanwasanaeth y Cyngor, ac mae fersiwn ar safle allanol ar gael i'r rhai sydd heb fynediad at y system Hunanwasanaeth.

Cydnabyddir ei bod yn her sicrhau bod rhai carfannau o staff rheng flaen yn cwblhau'r holiadur hunanasesu iaith. Er mwyn cael syniad o'u sgiliau iaith, gofynnir i reolwyr nodi a yw'r aelodau o staff yn cyrraedd dynodiadau iaith y swydd ai peidio.

- 3.4 Mae pob math o gefnogaeth, gan gynnwys cyrsiau gloywi mewnol, cyrsiau dysgu allanol, cyrsiau dwys, cyrsiau ar-lein ac apiau a gwefannau, yn cael ei gynnig yn barhaus i staff wella neu gynnal eu sgiliau Cymraeg.
- 3.5 Er mwyn cynnig ôl-ofal i dderbynwyr hyfforddiant, a chefnogi siaradwyr dihyder neu sydd eisiau gwella'u Cymraeg trwy ddull gwahanol i ystafell ddosbarth, sefydlwyd y **Cynllun Cyfeillion Cymraeg** ym mis Mawrth 2019. Mae'r Cynllun hwn ynparu aelod o staff hyderus eu Cymraeg gydag aelod o staff sydd eisiau datblygu eu sgiliau iaith.
- 3.6 Ynghyd â staff o'r gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth, datblygwyd system er mwyn cadw'r wybodaeth am sgiliau iaith staff. Mae'r system hon yn rhoi'r gallu i greu adroddiadau amrywiol e.e. Adroddiad o unigolion sydd heb asesiad iaith, adroddiad ar gyfer un gwasanaeth yn unig.
- 3.7 Sefydlwyd proses i sicrhau bod adrannau'n derbyn gwybodaeth gyson am lefelau iaith eu staff, y nifer sydd ddim yn cyrraedd dynodiadau iaith eu swyddi a'r nifer sydd wedi neu yn mynychu hyfforddiant iaith. Mae Penaethiaid bellach yn derbyn adroddiad pob 3 neu 6 mis (yn ôl eu cais).
- 3.8 Datblygwyd yr Hwb Hyfforddiant Iaith mewnol fel man canolog i rannu gwybodaeth am hyfforddiant iaith, am adnoddau defnyddiol ac am y prosiect ei hun, gan gynnwys cwestiynau cyffredin a gwybodaeth ddefnyddiol i reolwyr.
- 3.9 Sefydlwyd Fforwm Dynodiadau Iaith sy'n cynnwys cynrychiolydd o bob un o brif adrannau'r Cyngor a Byw'n Iach. Mae'r Fforwm yn cyfarfod pob 3 mis ac yn cynnig y cyfle i drafod unrhyw heriau sydd wedi codi o ran y Gymraeg, i rannu arfer dda ac i rannu gwybodaeth am gyfleoedd newydd i ddatblygu sgiliau iaith.

- 3.10 Dyma nodi data'r prosiect ar ddiwedd y flwyddyn ariannol ddiwethaf ar gyfer prif adrannau'r Cyngor (*yn gywir ar 31 Mawrth 2023 ac yn eithrio Ysgolion*):

Cyfanswm staff prif adrannau'r Cyngor: **3,861**

Nifer y staff sydd wedi cwblhau'r hunanasesiad iaith: **2,725 (71%)**

Nifer y staff sydd wedi derbyn rhyw fath o asesiad iaith: **2,915 (75%)**

Nifer y staff sydd ar ôl heb asesiad iaith: **946 (25%)**

Nifer y staff sy'n cyrraedd dynodiadau iaith eu swyddi: **2,668 (92%)**

Nifer y staff sydd ddim yn cyrraedd dynodiadau iaith eu swyddi: **247 (8%)**

Nifer y staff sy'n uwch na dynodiadau iaith eu swyddi: **1,979 (73%)**

Ers dechrau'r prosiect yn 2017 mae oddeutu **219** o aelodau o staff wedi mynychu hyfforddiant iaith, naill ai i ddysgu Cymraeg neu i ddatblygu eu sgiliau ymhellach.

O'r 247 sydd ddim yn cyrraedd dynodiadau iaith eu swyddi, mae **35** wedi derbyn hyfforddiant iaith hyd yma.

4 Mesur Llwyddiant

4.1

Mesur	Ym mha ffordd?	Wedi llwyddo?
adolygu dynodiad iaith pob swydd	bydd pob swydd wedi'i hadolygu a'r Dynodiadau iaith wedi'u cymeradwyo	✓
asesu lefel iaith pob aelod o staff ar bwynt arbennig mewn amser	bydd pob aelod o staff wedi derbyn asesiad o lefel eu hiaith, ac wedi derbyn lefel sy'n cyfateb i Fframwaith iaith Cyngor Gwynedd	✓ Hyd y bo modd. Ni fydd byth yn bosib cyrraedd 100% oherwydd trosiant staff, mynediad staff at dechnoleg ac ati.
rhori trefniadau gweinyddol a thechnegol effeithiol yn eu lle i gadw a diweddarau gwybodaeth	safle mewnol sy'n diweddarau'r gofrestr staff yn unol â throsiant staff y Cyngor ac unrhyw newidiadau mewn gwasanaethau. Bydd hyn yn galluogi i'r tîm prosiect wybod pwy sydd wedi a heb dderbyn asesiad	✓
lleihau nifer y bylchau rhwng dynodiad swydd a lefel unigolyn	cynnig hyfforddiant addas i bob aelod o staff sy'n dangos eu bod yn is na dynodiad eu swydd yn dilyn asesiad (neu'n dilyn cais gan reolwr llinell)	✓ Hyd y bo modd. Hyn am barhau i fod yn rhan o waith dydd i ddydd y tu hwnt i gyfnod y prosiect.
datblygu diwylliant lle mae adrannau'n cymryd perchnogaeth am y Dynodiadau iaith	bydd Rheolwyr a Phenaeithiaid yn ogystal â staff unigol yn cymryd cyfrifoldeb dros y Dynodiadau iaith eu hunain a pherchnogi unrhyw anghenion datblygol, gan ddod ar ofyn y Gwasanaeth Dysgu a Datblygu'r Sefydliad o'u gwirfodd yn ôl yr angen	✓ Hyd y bo modd. Gwaith yn parhau wrth i staff, rheolwyr a phenaethiaid newydd ymuno efo'r Cyngor.

adborth y defnyddwyr, o dimau rheoli i unigolion a asesir	adborth llafar, ysgrifenedig, ail-law (e.e. trwy Reolwr Llinell neu drwy gyswllt mewn Adran)	✓
---	--	---

4.2 Meini Prawf Derbyn:

Maen prawf	Wedi cwblhau?
1. Adolygu Dynodiadau iaith ein holl swyddi	✓
2. Staff wedi'u hasesu i gyd (data i'w gymryd ar ddyddiad penodol)*	✓
3. Trefniadau gweinyddol mewn lle i gadw gwybodaeth gyfredol	✓

*hyd y bo'n ymarferol

5 Canlyniadau

5.1 Adolygu Dynodiadau iaith ein holl swyddi:

Edrychwyd ar ddynodiadau iaith holl swyddi'r Cyngor yn rhan gyntaf y prosiect a gwblhawyd gan y gwasanaeth Adnoddau Dynol. Wrth i weddill y prosiect fynd rhagddo mae Penaethiaid a Rheolwyr wedi cael cyfleoedd pellach i wirio'r dynodiadau iaith ac i wneud unrhyw newidiadau addas mewn ymgynghoriad â'r Swyddog Dysgu a Datblygu Iaith Gymraeg.

Mae proses wedi'i sefydlu gyda'r tîm Cefnogol a'r tîm Adnoddau Dynol hefyd er mwyn sicrhau nad yw dynodiadau iaith unrhyw swydd yn cael eu newid wrth ail hysbysebu swyddi. Yn ogystal, diweddarwyd [Polisi iaith](#) y Cyngor er mwyn cryfhau'r elfen hon (gweler pwynt 12.11), i sicrhau bod y dynodiadau iaith yn cael eu hystyried trwy'r holl broses o hysbysebu a recriwtio (gweler Adran 12 yn ei chyfanrwydd) gan hefyd sicrhau ein bod yn cydymffurfio â'r Safonau Gweithredu.

5.2 Staff wedi'u hasesu i gyd (hyd y bo'n ymarferol):

Oherwydd trosiant staff uchel y Cyngor, mae bron yn amhosib cyrraedd 100%. Rydym wedi cyrraedd 75% o staff prif adrannau'r Cyngor (gyda 5 allan o 10 o'r prif adrannau wedi cyrraedd dros 90% a 9 allan o 10 o'r prif adrannau wedi cyrraedd dros 60%).

Ar hyn o bryd, yr unig adran sydd o dan 60% wedi eu hasesu ydi'r adran Addysg. Mae ymgyrch benodol ar y gweill i gasglu hunanasesiadau gan staff yr adran, sydd i ddigwydd cyn diwedd Gorffennaf 2023. Mae hyn yn unol â Deilliant 7, Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg ac yn cyfrannu at Gyfrifiad y Gweithlu Addysg. Bydd hyn hefyd yn sicrhau parhad y gwaith at y dyfodol.

Mae sicrhau bod staff rheng flaen, achlysurol a thymhorol yn cwblhau'r hunanasesiad iaith yn gallu bod yn her. Oherwydd hyn, penderfynwyd casglu asesiad iaith syml gan reolwr llinell yr aelodau hyn o staff, lle bo hynny'n addas. Bydd y rheolwr yn nodi a yw'r aelod o staff yn cyrraedd dynodiadau iaith eu swydd ai peidio, gan roi gwybodaeth sylfaenol inni a chyfrannu at gael gwell syniad o'r nifer o staff nad ydyn

nhw'n cyrraedd dynodiadau iaith eu swyddi. Er hyn, dylai'r adran a'r rheolwr wneud pob ymdrech i sicrhau bod yr aelodau hyn o staff yn cwblhau'r hunanasesiad iaith hefyd, os yn bosibl.

Oherwydd y wybodaeth uchod, a'r hyn a nodir ar gyfer pwynt 3 isod, penderfynwyd fod cynnydd digonol wedi'i wneud er mwyn dod â'r prosiect i ben.

5.3 Trefniadau gweinyddol mewn lle i gadw gwybodaeth gyfredol:

System 'Sgiliau iaith staff': Ynghyd â'r gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth datblygwyd system er mwyn cadw'r wybodaeth am sgiliau iaith staff. Mae'r system 'Sgiliau iaith staff' yn rhan o'r Modiwl Datblygu Staff, ac yn defnyddio gwybodaeth o System Swyddi Gwynedd. Golyga hyn fod unrhyw wybodaeth a ddefnyddir am staff a'u cyflogaeth gyda'r Cyngor mor gyfredol â phosibl. Mae'r system hon hefyd yn rhoi'r gallu i greu adroddiadau amrywiol e.e. Adroddiad o unigolion sydd heb asesiad iaith, adroddiad ar gyfer un gwasanaeth yn unig. Golyga hyn fod modd darparu gwybodaeth gyfredol i unrhyw un sydd ei angen yn sydyn.

PowerBI: Er mwyn gweld trosolwg llawn o'r data a gweld y data cyflawn ar gyfer adrannau yn unigol, penderfynwyd defnyddio rhaglen PowerBI i greu dashfyrdau i arddangos y wybodaeth. Mae'r rhaglen yn cyfuno gwybodaeth o System Swyddi Gwynedd gyda'r wybodaeth sydd yn 'Sgiliau iaith staff' ac yn caniatáu iddo gael ei gyflwyno mewn ffordd sy'n hawdd i'w ddeall a'i ddehongli, a gellir ei ddiweddu'n hawdd i arddangos y data mwyaf cyfredol.

LimeSurvey a holiaduron papur: Er bod gan y mwyafrif o staff y Cyngor fynediad at y system Hunanwasanaeth bellach, nid oes gan rai aelodau o staff y sgiliau technoleg gwybodaeth angenrheidiol neu'r hyder i ddefnyddio'r system eto. Oherwydd hyn, mae'r holiadur hunanasesu iaith yn parhau i fod ar gael trwy safle allanol LimeSurvey ac fel copi papur neu PDF. Nes y bydd modd disodli'r holiadur LimeSurvey yn llwyr, mae trefn wedi'i sefydlu gyda'r gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth er mwyn llwytho unrhyw ganlyniadau o LimeSurvey neu holiadur papur i'r system ganolog unwaith y mis (neu bryd bynnag sy'n ymarferol ac yn addas).

6 Parhad y prosiect

Dull arall o fesur llwyddiant y prosiect yw parhad y gwaith yn sgil dod â'r prosiect i ben. Yn ogystal â'r hyn a nodir uchod ym mhwynt 5.3, mae amryw o brosesau ac adnoddau wedi'u datblygu er mwyn sicrhau y bydd llawer o'r gwaith yn parhau.

6.1 Adroddiadau Chwarterol

Bydd Adroddiad Chwarterol yn parhau i gael ei anfon at bennaeth pob adran ac at gynrychiolydd yr adran ar y Fforwm Dynodiadau Iaith. Mae'r adroddiad yn fodd o ddiweddu penaethiaid am gynnydd o ran data cysylltiedig â'r prosiect ac ynghylch staff sy'n mynychu hyfforddiant iaith.

6.2 Fforwm Dynodiadau Iaith

Bydd y Fforwm Dynodiadau Iaith yn parhau i gyfarfod pob chwarter er mwyn trafod unrhyw beth sy'n codi yn sgil yr adroddiad chwarterol, i roi cyfle i adrannau nodi unrhyw heriau ac i rannu arfer dda. Bydd hefyd yn cynnig cyfle ychwanegol i rannu gwybodaeth am hyfforddiant iaith ac unrhyw wybodaeth arall berthnasol sy'n gysylltiedig â'r Gymraeg a sgiliau iaith staff.

6.3 Hwb Hyfforddiant Iaith mewnol

Mae'r Hwb Hyfforddiant Iaith mewnol wedi'i ddatblygu'n llawn ac yn cael ei ddiweddu'n gyson gyda gwybodaeth am gyrsiau ac adnoddau newydd, gan ddarparu man penodol i staff ganfod gwybodaeth am hyfforddiant iaith a chefnogaeth bellach. Mae rhan benodol o'r safle sy'n sôn am waith y prosiect Dynodiadau Iaith, sydd hefyd yn cynnwys adnoddau defnyddiol i reolwyr fedru troi atynt am gymorth.

6.4 Tip Cymraeg y Mis

Bydd Tip Cymraeg y Mis yn dal i gael ei ryddhau i staff. Mae wedi profi i fod yn llwyddiant ac yn ffordd o ddylanwadu ar bobl y tu hwnt i'r Cyngor hefyd, oherwydd y cydweithio gyda Nant Gwrtheyrn. Bydd y Tip yn ffordd o sicrhau bod staff yn derbyn gwybodaeth am ramadeg a thechnoleg iaith ar ôl i'r prosiect ddod i ben.

6.5 Monitro Perfformiad

Bydd gwybodaeth am sgiliau iaith staff y cael ei hadrodd gan wasanaeth Dysgu a Datblygu'r Sefydliad fel rhan o drefniadau monitro perfformiad yr adran Gwasanaethau Corfforaethol.

Byddwn yn adrodd ar:

- Nifer y staff o'r Prif Adrannau sydd wedi derbyn asesiad iaith
- Nifer y staff o'r Prif Adrannau sydd wedi cwblhau'r hunanasesiad iaith
- Nifer y staff o'r Prif Adrannau sy'n cyrraedd dynodiadau iaith eu swyddi
- Nifer y staff o'r Prif Adrannau sydd ddim yn cyrraedd dynodiadau iaith eu swyddi

Yn ogystal â'r uchod byddwn yn adrodd ar unrhyw lwyddiannau penodol yn gysylltiedig â hyfforddiant iaith staff.

6.6 Adroddiad blynyddol Cyngor Gwynedd ar weithrediad y Safonau Iaith

Bydd gwybodaeth am sgiliau iaith staff yn parhau i gael ei hadrodd yn yr adroddiad blynyddol ar weithrediad y Safonau Iaith, a byddwn hefyd yn parhau i ddarparu atodiad ar yr Hyfforddiant Iaith Gymraeg a ddarparwyd i staff.

6.7 Hyfforddiant iaith

Oherwydd gwaith y prosiect, mae gennym bellach ddata mwy manwl a chyflawn am sgiliau iaith staff ac felly mae gennym well gwybodaeth am ble mae angen i ni ganolbwyntio ein hymdrechion o ran darparu hyfforddiant iaith. Gallwn nawr ganolbwyntio mwy o'n hymdrechion ar sicrhau hyfforddiant iaith addas i'r holl aelodau o staff nad ydyn nhw'n cyrraedd gofynion iaith eu swyddi, yn ogystal â chynnig cyfleoedd datblygol i eraill ddatblygu eu sgiliau iaith ymhellach ac ar lefel gloywi.

6.8 Trefniadau Recriwtio a Phenodi

Ynghyd â'r Ymgynghorydd Iaith, ychwanegwyd at y wybodaeth ynghylch y dynodiadau iaith a threfniadau recriwtio a phenodi'r Cyngor yn y Polisi Iaith pan adolygwyd a diweddarwyd y polisi ddiwethaf (2022). Yn y Polisi ceir gwybodaeth am bennu gofynion iaith swyddi, hysbysebu, ail hysbysebu, penodi a chyfweld.

Mae'r wybodaeth sydd yn y Polisi Iaith bellach yn gynhwysfawr, yn eglur ac yn hawdd i'w dilyn. Cynhwysir y wybodaeth yn y [Polisi Recriwtio a Phenodi](#) ac yn y [Gweithdrefn Recriwtio a Phenodi](#) yn ogystal.

Bu cydweithio hefyd gyda'r gwasanaeth Cefnogol a'r Swyddog Prosiect Systemau Adnoddau Dynol er mwyn sicrhau bod cyfeiriad at y polisiâu uchod a Fframwaith Iaith Cyngor Gwynedd yn y modiwl hysbysebu a phenodi newydd sy'n cael ei ddatblygu fel rhan o system Hunanwasanaeth y Cyngor. Bwriad hyn ydi sicrhau bod gan bob rheolwr fynediad hawdd at wybodaeth gysylltiedig â'r dynodiadau iaith ar unrhyw gam o'r broses recriwtio a phenodi, a'u bod yn ymwybodol o'r drefn y disgwylir iddynt ei dilyn.

6.9 Ysgolion Gwynedd a sefydliadau eraill

Oherwydd bod gan Ysgolion Gwynedd eu Polisi Iaith eu hunain, prif adrannau'r Cyngor yn unig a dderbyniodd y prif sylw wrth weithredu'r prosiect. Mae gwaith ar y gweill i hyrwyddo'r hunanasesiad iaith gyda staff Ysgolion Gwynedd, a gobeithir y bydd modd cydweithio drwy ddarparu'r data iddynt yn y dyfodol.

Yn yr un modd, gobeithir y gellir parhau i ddylanwadau ar y sefydliadau sy'n cael eu lletya gan Gyngor Gwynedd, e.e. Byw'n Iach, Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru, Uchelgais Gogledd Cymru a GwE. Mae nifer o'r sefydliadau hyn wedi cysylltu am gymorth a chefnogaeth gyda'r Gymraeg yn ystod cyfnod y prosiect. Byddwn yn parhau i groesawu cyfleoedd i rannu gwybodaeth a chydweithio at y dyfodol er mwyn sicrhau bod eu staff hwythau yn derbyn cyfleoedd i ddatblygu eu sgiliau iaith.

7 Argymhellion

Yn ystod cyfnod gweithredu'r prosiect, cadwyd cofnod o risgiau, gwersi a ddysgwyd a materion a godwyd.

Isod, dyma nodi cyfres o argymhellion mewn ymateb i rai o'r prif bwyntiau a gododd. Gobeithir y bydd modd derbyn yr argymhellion hyn a gweithredu arnynt er mwyn sicrhau cyn lleied o risg â phosib i barhad y prosiect. Gobeithir hefyd y byddant yn fodd o weithredu ymhellach ar yr hyn a ddysgwyd i ehangu dylanwad y gwaith a sicrhau llwyddiant.

7.1 Neges awtomatig i staff newydd

Trwy ddefnyddio 'work flow' o fewn system Sharepoint, mae modd trefnu i neges gael ei hanfon yn awtomatig i aelodau newydd o staff yn gofyn iddynt gwblhau'r holiadur hunanasesu iaith. Gobeithir trefnu i wneud hyn ar y cyd â gwasanaeth Dysgu a Datblygu'r Sefydliad.

Byddai hyn yn sicrhau bod pob aelod newydd o staff sy'n derbyn cyfeiriad e-bost yn cael cyfarwyddiadau i gwblhau'r hunanasesiad iaith ac yn gymorth i sicrhau parhad gwaith y prosiect gan ddefnyddio llai o adnodd.

7.2 Cais am diwtor Cymraeg trwy gynllun Cymraeg Gwaith

Mae'r Arweinydd a'r Rheolwr Prosiect eisoes wedi cael sgwrs gyda Siwan Iorwerth o Cymraeg Gwaith er mwyn cael mwy o wybodaeth am y cynllun, ac wedi derbyn cadarnhad y byddai modd i ni wneud cais.

- Ni fyddai cost i'r Cyngor, dim ond yr angen i sicrhau ymrwymiad gan oddeutu 60 aelod o staff i fynychu cyrsiau yn ystod y flwyddyn.
- Byddai'r tiwtor yn cael ei drefnu trwy'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol ac yn cael eu cyflogi ganddyn nhw, ond wedi'u lleoli efo'r Cyngor.
- Byddai'n ffordd o sicrhau dilyniant i waith y prosiect a chyrraedd mwy o staff sydd angen hyfforddiant, yn enwedig staff rheng flaen sydd angen gwersi mwy hyblyg o ran lleoliad ac amser.
- Byddai'n ffordd o gyfarch y nifer cynyddol o staff sy'n cael eu penodi heb fod yn cyrraedd dynodiadau iaith eu swydd oherwydd problemau recriwtio mewn rhai meysydd.

7.3 Ailedrych ar y cwestiwn iaith sy'n rhan o ffurflen gais am swydd gyda'r Cyngor

Yn dilyn trafodaeth mewn cyfarfod o'r Bwrdd Prosiect, nodwyd bod angen edrych ar symleiddio'r cwestiwn er mwyn tawelu unrhyw bryderon all fod gan rywun sy'n ymgeisio am swydd efo'r Cyngor, a'i gwneud yn haws i bobl roi ateb clir sy'n adlewyrchiad gwell o'u sgiliau go iawn.

Trafodwyd y posibilrwydd o ddefnyddio'r opsiynau sy'n cael eu cynnig ar y ffurflen TR139 wrth benodi aelod o staff newydd.

7.4 Arweiniad uwch ynghylch safbwynt y Cyngor am y Gymraeg

Mewn cyfarfod o'r Bwrdd Prosiect, nodwyd yr angen am arweiniad uwch ynghylch neges a dull y Cyngor o fynd i'r afael â'r heriau sy'n gysylltiedig â recriwtio a phenodi, e.e. penodi staff nad ydyn nhw'n cyrraedd gofynion iaith y swydd, cefnogi dysgwyr, symleiddio iaith y ffurflen gais.

Byddai derbyn neges swyddogol gan y Tîm Arweinyddiaeth Corfforaethol, er enghraifft, yn fodd o sicrhau bod staff ar bob lefel, yn ogystal â'r swyddogion iaith, yn hyderus yn yr hyn yr ydym yn ei drosglwyddo i eraill fel neges am safbwynt y Cyngor yn gysylltiedig â'r Gymraeg wrth drafod materion fel hyn.

7.5 Gwybodaeth yn cael ei roi i reolwyr newydd am y Dynodiadau iaith

I sicrhau parhad y prosiect a bod pob aelod o staff nad ydyn nhw'n cyrraedd dynodiadau iaith eu swydd yn cael eu hannog i ddilyn hyfforddiant iaith, mae'n hollbwysig bod gwybodaeth am y dynodiadau iaith yn cael ei throsglwyddo i reolwyr newydd fel rhan o unrhyw drefniadau anwytho.

Byddai'n fuddiol cydweithio gyda'r gwasanaeth Dysgu a Datblygu'r Sefydliad er mwyn trefnu hyn.

7.6 Cryfhau trefniadau monitro aelodau o staff sy'n mynychu hyfforddiant iaith

Mae monitro aelodau o staff sy'n mynychu hyfforddiant iaith wedi bod yn gynyddol anodd oherwydd diffyg adnodd yn ddiweddar. I sicrhau bod staff nad ydyn nhw'n cyrraedd dynodiadau iaith eu swyddi yn parhau gyda'u gwersi ac yn gwneud cynnydd addas, byddai sefydlu gwell trefn o fonitro yn gymorth mawr.

Byddai modd edrych ar gofnodi hyfforddiant iaith yn system MoDS, ac o bosib, edrych ar adnodd gweinyddol ychwanegol.

7.7 Sicrhau mwy o gyfleoedd i staff fagu hyder i ddefnyddio eu sgiliau iaith

Er mwyn sicrhau bod staff yn defnyddio'r sgiliau y maen nhw'n eu dysgu yn y gwersi, ac yn darparu gwasanaethau i bobl Gwynedd trwy'r Gymraeg, dylid edrych ar greu mwy o gyfleoedd iddynt ymarfer eu sgiliau a magu hyder yn y gweithle.

Gellir gwneud hyn trwy:

- Ddatblygu'r cynllun Cyfeillion Cymraeg presennol – denu mwy o staff i wirfoddoli ac i fod yn rhan o'r cynllun.
- Ddatblygu'r ddarpariaeth fewnol o hyfforddiant iaith ar lefel Gloywi, e.e. creu hyfforddiant Cymraeg Clir.
- Hyrwyddo [Prosiect ARFer](#) (Prifysgol Bangor) gyda gwahanol dimau addas.
- Hyrwyddo a threfnu cyrsiau Magu Hyder trwy gynllun Cymraeg Gwaith.
- Sicrhau bod rheolwyr yn annog staff i ddefnyddio eu sgiliau o fewn eu gwasanaethau ac yn rhoi trefniadau mewn lle i hwyluso defnydd o'r Gymraeg i ddysgwyr/siaradwyr newydd.

7.8 Parhau i fonitro a datblygu'r system 'Sgiliau Iaith Staff' yn MoDS

Er mwyn sicrhau bod y data'n gywir ac yn gyfredol, mae'n hollbwysig cadw golwg gyson ar y systemau ac adrodd ar unrhyw broblemau i'r gwasanaeth TG.

Wrth i wasanaethau ac adrannau weld gwerth y prosiect Dynodiadau Iaith a'r wybodaeth sydd ar gael, mae'n bosib y bydd angen addasu systemau/prosesau i hwyluso sut mae adrannau'n derbyn gwybodaeth fyw am sgiliau iaith staff.

Gall hyn gynnwys:

- Datblygu'r tab 'Hyfforddiant Iaith' fel bod data'n cael ei boblogi o MoDS.
- Ychwanegu negeseuon atgoffa i staff trwy Hunanwasanaeth.
- Sicrhau bod canlyniad yr hunanasesiad iaith yn cael ei roi yn erbyn y person nid y swydd.
- Addasu edrychiad adroddiadau parod a'r wybodaeth sy'n cael ei chynnwys.
- Datblygu'r defnydd o raglen PowerBI.

7.9 Cefnogaeth i reolwyr wrth gynnal timau sy'n cynnwys dysgwyr

Gall timau droi i fod yn siarad Saesneg yn hawdd iawn os oes ambell berson yn y tîm nad ydyn nhw'n rhugl yn y Gymraeg eto. I gefnogi rheolwyr wrth ddelio â sefyllfa fel hyn, byddai'n fuddiol creu canllaw ar gynnal cyfarfodydd dwyieithog a/neu sefydlu hyfforddiant byr. Gellir edrych ar gydweithio gyda'r Ymgynghorydd Iaith a Sgiliaith i ddatblygu hyn.

8 Diweddariad Mawrth 2025

8.1 Er mwyn cymharu â'r data a nodwyd ym mhwynt 3.10 dyma'r data diweddaraf ar gyfer prif adrannau'r Cyngor (*yn gywir ar 31 Mawrth 2025 ac yn eithrio Ysgolion*):

Cyfanswm staff prif adrannau'r Cyngor: **4,009**

Nifer y staff sydd wedi cwblhau'r hunanasesiad iaith: **3,383 (84%)**

Nifer y staff sydd wedi derbyn rhyw fath o asesiad iaith: **3,693 (92%)**

Nifer y staff sydd ar ôl heb asesiad iaith: **316 (8%)**

Nifer y staff sy'n cyrraedd dynodiadau iaith eu swyddi: **3,340 (90%)**

Nifer y staff sydd ddim yn cyrraedd dynodiadau iaith eu swyddi: **351 (10%)**

Nifer y staff sy'n uwch na dynodiadau iaith eu swyddi: **2,322 (63%)**

Ers dechrau'r prosiect yn 2017 mae oddeutu **289** o aelodau o staff wedi mynychu hyfforddiant iaith, naill ai i ddysgu Cymraeg neu i ddatblygu eu sgiliau ymhellach.

O'r 351 sydd ddim yn cyrraedd dynodiadau iaith eu swyddi, mae **52** wedi derbyn hyfforddiant iaith hyd yma.

8.2 Datblygiadau pellach i'r argymhellion

7.1 Ers Gorffennaf 2023 mae neges awtomatig yn cael ei hanfon at staff newydd gan wasanaeth Dysgu a Datblygu'r Sefydliad yn gofyn iddynt gwblhau'r holiadur hunanasesu iaith.

7.2 Mae cais am diwtor iaith mewnol wedi'i gyflwyno i Cymraeg Gwaith a sgwrs bellach wedi'i threfnu at ddiwedd Mawrth 2025.

7.3 Gwaith ar y gweill i greu fideos 'myth busting' ynglŷn â'r Gymraeg yn y Cyngor fydd yn cyfarch rhan o'r argymhelliad.

7.4 Bydd y gwaith o greu'r fideos 'myth busting' uchod yn cyfrannu at gyfarch yr argymhelliad hwn hefyd.

7.5 Cyflwyniad 'Ymwybyddiaeth iaith i Reolwyr' wedi'i lunio ar y cyd â'r Uned Iaith ac yn cael ei ddarparu o fis Gorffennaf 2025 ymlaen. Mae cyfeiriad at y sesiwn ar yr Hwb Arwain a Rheoli. Mae cyfeiriad hefyd at wybodaeth am y dynodiadau iaith a hyfforddiant iaith yn rhan o'r adnodd i anwytho rheolwyr newydd sy'n cael ei ddatblygu gan wasanaeth Dysgu a Datblygu'r Sefydliad a chwestiynau penodol am ddatblygiad iaith yn rhan o'r adnoddau Gwerthuso Parhaus newydd.

7.6 Mae pob hyfforddiant iaith yn cael ei gofnodi ar y Modiwl Datblygu Staff erbyn hyn, ac mae'r Swyddog Cefnogol Talent a Phrentisiaethau yn darparu cefnogaeth weinyddol. Golyga hyn y bydd cofnod o hyfforddiant iaith yn ymddangos ar 'Gofnod Dysgu' unrhyw un sydd wedi cwblhau cwrs.

7.7 Mae staff wedi'u cyfeirio at gwrs Codi Hyder sy'n cael ei gynnal trwy gynllun Cymraeg Gwaith. Mae bwriad i gynnal sesiynau Codi Hyder fel hyn yn flynyddol i staff y Cyngor trwy'r cynllun. Yn ogystal, mae cyfres o 10 sesiwn 'Datblygu Sgiliau Iaith' wedi'u trefnu i staff loywi eu sgiliau ac mae hyfforddiant Cyfathrebu Clir wedi'i greu fydd yn cael ei ddarparu o fis Mai 2025 ymlaen. Mae bwriad i sefydlu rhwydwaith neu fwy o gyfleoedd i ddod â siaradwyr Cymraeg newydd y Cyngor at ei gilydd.

7.8 Mae'r wybodaeth am hyfforddiant iaith sy'n cael ei rhoi ar MoDS yn poblogi'r cofnod 'Hyfforddiant iaith' ar gyfer pob unigolyn trwy'r system 'Sgiliau Iaith Staff'. Ar hyn o bryd mae gwaith ar y gweill gyda'r gwasanaeth Ymchwil a Gwybodaeth i ddatblygu dashfwrdd Power BI fydd yn darparu trosolwg i benaethiaid adran o'r holl ddata iaith ar gyfer eu staff. Mae rhestr o'r holl welliannau sydd angen eu gwneud i 'Sgiliau Iaith Staff' ar MoDS wedi'i chreu ac wedi'i chyflwyno gyda cais y gwasanaeth Dysgu a Datblygu'r Sefydliad am waith datblygol pellach i system MoDS yn ei chyfanrwydd.

7.9 Mae bwriad i lunio canllaw i gefnogi rheolwyr timau sy'n ddwyieithog.

9 Yr hyn a geisir

9.1 Gofynnir i aelodau'r Pwyllgor Iaith:

- dderbyn cynnwys yr adroddiad hwn.